

Chemia Nowej Ery - KLASA VII

SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY

opracowane dla uczniów uczących się w podręczniku Chemia Nowej Ery

Program nauczania chemii w szkole podstawowej kl. 7-8 (aut. programu: T. Kulawik, M. Litwin), wyd. Nowa Era

Dział 1. ŚWIAT SUBSTANCJI

Wymagania na ocenę				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady obecności chemii w swoim życiu; • wymienia podstawowe narzędzia pracy chemika; • zna i stosuje zasady bezpiecznej pracy w pracowni chemicznej; • dzieli substancje na stałe, ciekłe i gazowe; • wskazuje przykłady substancji stałych, ciekłych i gazowych w swoim otoczeniu; • wymienia podstawowe właściwości substancji; • zna wzór na gęstość substancji; • zna podział substancji na metale i niemetale; • wskazuje przedmioty wykonane z metali; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia gałęzie przemysłu związane z chemią; • podaje przykłady produktów wytwarzanych przez zakłady przemysłu związane z chemią; • czyta ze zrozumieniem tekst popularnonaukowy na temat wybranych faktów z historii i rozwoju chemii; • rozpoznaje i nazywa podstawowe sprzęty i aparaturę laboratoryjne; • wie, w jakim celu stosuje się oznaczenia na etykietach opakowań odczynników chemicznych i środków czystości stosowanych w gospodarstwie domowym; • bada właściwości substancji; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje zawody wykonywane, których niezbędna jest znajomość zagadnień chemicznych; • wyszukuje w dostępnych źródłach informacji o historii i rozwoju chemii w przestrzeni dziejów; • potrafi udzielić pierwszej pomocy w pracowni chemicznej; • określa zastosowanie podstawowego sprzętu laboratoryjnego; • identyfikuje substancje na podstawie przeprowadzonych badań; • bada właściwości wybranych metali (w tym przewodzenie ciepła i prądu elektrycznego); 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zarys historii rozwoju chemii; • wskazuje chemię wśród innych nauk przyrodniczych; • wskazuje związki chemiczne z innymi dziedzinami nauki; • bezbłędnie posługuje się podstawowym sprzętem laboratoryjnym; • wyjaśnia, na podstawie budowy wewnętrznej substancji, dlaczego gęstość stała jest większa niż gęstość gazowa; • wskazuje nazwę związku zastosowania substancji z jej właściwościami; • wyjaśnia rolę metali w rozwoju cywilizacji i gospodarce człowieka; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie szuka w literaturze naukowej i czasopiśmie chemicznej informacji na temat historii i rozwoju chemii; a także na temat substancji i ich przemian; • posługuje się pojęciem gęstości substancji w zadaniach problemowych; • zna skład i zastosowanie innych, niż poznanych na lekcji, stopów (np. stopu Wooda); • przeprowadza chromatografię i białowar oraz wskazuje jej zastosowanie; • tłumaczy, na czym polega zjawisko alotropii i podaje jej przykłady; • samodzielnie podejmuje działania zmierzające do rozszerzenia swoich wiadomości

<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki powodujące niszczenie metali; podaje przykłady niemetali; podaje właściwości wybranych niemetali; sporządza mieszaniny substancji; podaje przykłady mieszanin znanych z życia codziennego; wymienia przykładowe metody rozdzielania mieszanin; znajduje reakcje chemiczne; podaje co najmniej trzy objawy reakcji chemicznej; dzieli i opisuje substancje na proste i złożone. 	<ul style="list-style-type: none"> korzysta z danych zawartych w tabelach (odczytuje gęstość oraz wartości temperatury wrzenia i temperatury topnienia substancji); znajduje gęstości; podstawia dane do wzoru na gęstość substancji; odróżnia metale od innych substancji i wymienia ich właściwości; odczytuje dane tabelaryczne dotyczące wartości temperatury wrzenia i temperatury topnienia metali; wymienia, co to są stopy metali; podaje zastosowanie wybranych metali i ich stopów; wymienia sposoby zabezpieczania metali przed korozją; omawia zastosowania wybranych niemetali; wymienia sposoby zabezpieczania metali przed korozją; omawia zastosowania wybranych niemetali; wymienia sposoby skupienia metali występujących w przyrodzie; sporządza mieszaniny jednorodnie i niejednorodnie; wskazuje przykłady mieszanin jednorodnych i niejednorodnych; odróżnia mieszaniny jednorodnie i niejednorodnie; 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje informacje z tabel chemicznych dotyczące właściwości metali; znajduje wybranych stopów metali; podaje definicję korozji; wyjaśnia różnicę w właściwościach metali i niemetali; wyjaśnia pojęcia: sublimacja i resublimacja; planuje i przeprowadza prosty doświadczenie dotyczące rozdzielania mieszanin jednorodnych i niejednorodnych; montuje zestaw do sączenia; wyjaśnia, na czym polega metoda destylacji; wskazuje w podanych przykładach przemianę chemiczną i zjawisko fizyczne; wskazuje w podanych przykładach przemianę chemiczną i zjawisko fizyczne; wyjaśnia, czym jest związek chemiczny; wskazuje różnicę między mieszaniną a związkiem chemicznym. 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, dlaczego metale stapia się ze sobą; bada właściwości innych (niż podanych na lekcji) metali oraz wyciąga prawidłowe wnioski na podstawie obserwacji z badań; wykazuje szkodliwe działanie substancji zawierających chloroarohodliny; wyjaśnia pojęcia: sublimacja i resublimacja na przykładzie jodu; porównuje właściwości stopu (mieszaniny metali) z właściwościami jego składników; opisuje rysunek przedstawiający aparaturę do destylacji; wskazuje różnicę między właściwościami substancji, a następnie stosuje je do rozdzielania mieszanin; projektuje proste zestawy doświadczalne do rozdzielania wskazanych mieszanin; sporządza kilka składnikowych mieszanin, a następnie rozdzielają je poznanyymi metodami; przeprowadza w obecności nauczyciela reakcję żelaza z siarką; przeprowadza reakcję termicznego rozkładu cukru na podstawie produktów rozkładu cukru określa typ reakcji chemicznej; 	<ul style="list-style-type: none"> umiejętność zdobytych na lekcjach chemii; przeprowadza badania właściwości substancji; sporządza mieszaniny różnych substancji oraz samodzielnie je rozdziela; identyfikuje substancje na podstawie samodzielnie przeprowadzonych badań; prezentuje wyniki swoich badań w formie wystąpienia, referatu lub za pomocą multimediów (np. w formie prezentacji multimedialnej).
--	--	--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • odróżnia substancję od mieszaniny substancji; • wie, co to jest: dekantacja; sedymentacja, filtracja, odparowanie rozpuszczalnika i krystalizacja; • wykazuje nad dowolnym przykładzie różnice między zjawiskiem fizycznym a reakcją chemiczną; • przedstawia podane przemiany w schematycznej formie zapisu równania reakcji chemicznej; • wskazuje substraty i produkty reakcji chemicznej; • podaje przykłady przemian chemicznych znanych z życia codziennego. 		<ul style="list-style-type: none"> • formułuje poprawne wnioski na podstawie obserwacji. 	
--	---	--	---	--

Dział 2. BUDOWA ATOMU I UKŁADOKRESOWY PIERWIASTKÓW CHEMICZNYCH

Wymagania ocenę				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pierwiastek chemiczny; • wie, że symbole pierwiastków chemicznych mogą być jedno- lub dwuliterowe; • wie, że w symbolu dwuliterowym pierwsza litera jest wielka, a druga – mała; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyporządkowuje nazwom pierwiastków chemicznych ich symbole i odwrotnie; • tłumaczy, na czym polega zjawisko dyfuzji; • podaje dowody ziarnistości materii; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia pierwiastki chemiczne znane w starożytności; • podaje kilka przykładów pochodzenia nazw pierwiastków chemicznych; • odróżnia modele przedstawiające drobinę różnych pierwiastków chemicznych; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje, jakie znaczenie miało pojęcie pierwiastka w starożytności; • tłumaczy, w jaki sposób tworzy się symbole pierwiastków chemicznych; • planuje i przeprowadza doświadczenia potwierdzające dyfuzję zachodzącą w ciałach różnych stanach skupienia; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna ciekawe historie związane z pochodzeniem lub tworzeniem nazw pierwiastków chemicznych; • przedstawia rozwój pojęcia: atom i założenia teorii atomistyczno-cząsteczkowej; • przedstawia inne, niż poznane nalekcyjne sposoby

<ul style="list-style-type: none"> • układa z podanego wyrazu możliwe kombinacje literowe – symbole pierwiastków; • wie, że substancja są zbudowane z atomów; • definiuje atom; • wie, na czym polega dyfuzja; • zna pojęcia: proton, neutron, elektron, elektron walencyjny, konfiguracja elektronowa; • kojarzy nazwisko Mendelejewa z układem okresowym pierwiastków chemicznych; • zna treść prawa okresowości; • wie, że pionowe kolumny w układzie okresowym pierwiastków chemicznych to grupy, a poziome rzędy to okresy; • posługuje się układem okresowym pierwiastków chemicznych w celu odczytania symboli pierwiastków i ich charakteru chemicznego; • wie, co są izotopy; • wymienia przykłady izotopów; • wymienia przykłady zastosowań izotopów; • odczytuje z układu okresowego pierwiastków chemicznych podstawowe informacje niezbędne do określenia budowy atomu: numer grupy i numer okresu oraz liczbę atomową i liczbę masową. 	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pierwiastek chemiczny jako zbiór prawie jednakowych atomów; • podaje symbole, masy i ładunek cząstelek elementarnych; • wie, co jest powłoka elektronowa; • oblicza liczbę protonów, elektronów i neutronów znajdujących się w atomach danego pierwiastka chemicznego, korzystając z liczby atomowej i masowej; • określa rozmieszczenie elektronów w poszczególnych powłokach elektronowych i wskazuje elektrony walencyjne; • wie, jaki był wkład D. Mendelejewa w prace nad uporządkowaniem pierwiastków chemicznych; • rozumie prawo okresowości; • wskazuje w układzie okresowym pierwiastków chemicznych grupy i okresy; • porządkuje podane pierwiastki chemiczne według wzrastającej liczby atomowej; • wyszukuje w dostępnych mu źródłach informacje o właściwościach i aktywności chemicznej podanych pierwiastków; • wyjaśnia, co są izotopy; • nazywa i zapisuje symbolicznie izotopy pierwiastków chemicznych; • wyjaśnia, na czym polegają przemiany promieniotwórcze; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia budowę wewnętrzną atomu, wskazując miejsce protonów i neutronów i elektronów; • rysuje modele atomów wybranych pierwiastków chemicznych; • wie, jak tworzyć nazwy grup; • wskazuje w układzie okresowym pierwiastków chemicznych miejsce metalii i niemetalii; • tłumaczy, dlaczego masa atomowa pierwiastka chemicznego ma wartość ułamkową; • oblicza liczbę neutronów w podanych izotopach pierwiastków chemicznych; • wskazuje zagrożenia wynikające ze stosowania izotopów promieniotwórczych; • bierze udział w dyskusji na temat wad i zalet energetyki jądrowej; • wskazuje położenie pierwiastka w układzie okresowym pierwiastków chemicznych na podstawie budowy jego atomu. 	<ul style="list-style-type: none"> • zna historię rozwoju pojęcia: atom; • tłumaczy, dlaczego wprowadzono jednostkę masy atomowej u; • wyjaśnia, jakie znaczenie mają elektrony walencyjne; • omawia, jak zmienia się aktywność metalii i niemetalii w grupach i okresach; • projektuje i buduje modele jąder atomowych izotopów; • oblicza średnią masę atomową pierwiastka chemicznego na podstawie mas atomowych poszczególnych izotopów i ich zawartości procentowej; • szuka rozwiązań dotyczących składowania odpadów promieniotwórczych; • tłumaczy, dlaczego pierwiastki chemiczne znajdujące się w tej samej grupie mają podobne właściwości; • tłumaczy, dlaczego gazy szlachetne są pierwiastkami mało aktywnymi chemicznie. 	<ul style="list-style-type: none"> • porządkowanie pierwiastków chemicznych; • śledzi w literaturze naukowej osiągnięcia w dziedzinie badań nad atomem i pierwiastkami promieniotwórczymi; • bezbłędnie oblicza masę atomową z układu izotopowego pierwiastka chemicznego; • oblicza skład procentowy izotopów pierwiastka chemicznego; • zna budowę atomów pierwiastków chemicznych o liczbie atomowych większych od 20; • uzasadnia, dlaczego lantanowce i aktynowce umieszcza się najczęściej pod główną częścią tablicy.
---	--	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przemiany: α, β, γ; • omawia wpływ promieniowania jądrowego na organizmy; • określa na podstawie położenia w układzie okresowym budowę atomu danego pierwiastka i jego charakter chemiczny. 			
--	---	--	--	--

Dział 3. ŁĄCZENIE SIĘ ATOMÓW

Wymagania na ocenę				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisuje w sposób symboliczny anionowy i kationowy; • wie, na czym polega wiązanie jonowe, a na czym wiązanie atomowe (kowalencyjne); • odczytuje wartościowość pierwiastka z układu okresowego pierwiastków chemicznych; • nazywa tlenki zapisane za pomocą wzoru sumarycznego; • odczytuje masy atomowe pierwiastków z układu okresowego pierwiastków chemicznych; • znaczy typy reakcji chemicznych: łączenie (syntezę), rozkład (analizę) i wymianę; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia typy wiązań przedstawione w sposób modelowy na rysunku; • rysuje modele wiązań jonowych i atomowych na prostych przykładach; • rozumie pojęcie oktetu i dubletu elektronowego; • wyjaśnia sens pojęcia: wartościowość; • oblicza liczby atomów poszczególnych pierwiastków chemicznych na podstawie zapisów typu: $3 \text{H}_2\text{O}$; • definiuje i oblicza masy cząsteczkowe pierwiastków i związków chemicznych; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy mechanizm tworzenia jonów i wiązania jonowego; • wyjaśnia mechanizm tworzenia się wiązania atomowego (kowalencyjnego); • podaje przykład chlorowodoru i wody jako cząsteczki z wiązaniem atomowym (kowalencyjnym) spolaryzowanym; • określa wartościowość pierwiastka na podstawie wzoru jego tlenku; • ustala wzory sumaryczne i strukturalne tlenków niemetalu oraz wzory sumaryczne tlenków metali na podstawie wartościowości pierwiastków; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, od czego zależy trwałość konfiguracji elektronowej; • modeluje schematy powstawania wiązań: atomowych, atomowych spolaryzowanych i jonowych; • oblicza wartościowość pierwiastków chemicznych w tlenkach; • wykonuje obliczenia liczby atomów i ustala rodzaj atomów na podstawie znajomości masy cząsteczkowej; • układa równania reakcji chemicznych przedstawionych w formie prostych chemografów; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, dlaczego konfiguracja elektronowa helowców stanowi stabilny układ elektronów; • samodzielnie analizuje charakter wiązań w podanych przykładach cząsteczek związków chemicznych (na podstawie danych uzyskanych z tablicy elektroujemności); • rozwiązuje proste zadania z uwzględnieniem mola; • rozwiązuje złożone chemografy: ustala, jakie substancje kryją się pod wskazanym oznaczeniem, zapisuje równania reakcji; • w podanym zbiorze reagentów dobiera substraty do

<ul style="list-style-type: none"> • podaje po jednym przykładzie reakcji łączenia (syntezy), rozkładu (analizy) i wymiany; • zna treść prawa zachowania masy; • zna treść prawa stałości składu. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega reakcja łączenia (syntezy), rozkładu (analizy) i wymiany; • podaje po kilka przykładów reakcji łączenia (syntezy), rozkładu (analizy) i wymiany; • zapisuje przemiany chemiczne w formie równań reakcji chemicznych; • dobiera współczynniki stechiometryczne w równaniach reakcji chemicznych; • wykonuje bardzo proste obliczenia oparte na prawie zachowania masy; • wykonuje bardzo proste obliczenia oparte na stałości składu. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje sens stosowania jednostki masy atomowej; • układa równania reakcji chemicznych zapisanych słownie; • układa równania reakcji chemicznych przedstawionych w zapisach modelowych; • uzupełnia podane równania reakcji chemicznych; • wykonuje proste obliczenia oparte na prawach zachowania masy i stałości składu w zadaniach różnego typu; • rozumie znaczenie obu praw w codziennym życiu i procesach przemysłowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie istotę przemian chemicznych w ujęciu teorii atomistyczno-cząsteczkowej; • analizuje reakcję żelaza z tlenem (lub inną przemianę) w zamkniętym naczyniu z kontrolą zmiany masy. 	<p>produktów, a następnie zapisuje równania reakcji, określając typ;</p> <ul style="list-style-type: none"> • interpretuje równania reakcji chemicznych pod względem ilościowym; wykonuje obliczenia stechiometryczne uwzględniające poznanę w trakcie realizacji działania pojęcia i prawa.
--	--	--	---	---

Dział 4. GAZY I CHMIE SZANINY

Wymagania na ocenę				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawi adowodniony istnienie powietrza; • wie, z jakich substancji składa się powietrze; • opisuje naschmacie obieg tlenu w przyrodzie; • definiuje tlenek; • podaje, jakiego zastosowania znalazł tlen; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bada skład oraz podstawowe właściwości powietrza; • tłumaczy, dlaczego bez tlenu nie byłoby życia na Ziemi; • wskazuje źródła pochodzenia ozonu oraz określa jego znaczenie dla organizmów; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oblicza objętość poszczególnych składników powietrza w pomieszczeniu o podanych wymiarach; • rozumie, dlaczego zmienia się naturalny skład powietrza; • określa na podstawie obserwacji zebrań gazowego podstawowe właściwości (stan 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oblicza, na ile czasu wystarczy tlenu osobom znajdującym się w pomieszczeniu (przy założeniu, że jest to pomieszczenie hermetyczne i jest mu znane zużycie tlenu na godzinę); • konstruuje proste przyrządy do badania następujących zjawisk 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kto po raz pierwszy i w jaki sposób skroplił powietrze; • rozumie proces skraplania powietrza i jego składników; • zna szersze zastosowania tlenu cząsteczkowego i ozonu; • zna i charakteryzuje właściwości większości znanych tlenków;

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie azotu dla organizmów; • podaje podstawowe zastosowania azotu; • odczytuje z układu okresowego azot pierwiastków należących do 18. grupy; • zna wzór sumaryczny i strukturalny tlenku węgla(IV) [dwutlenku węgla]; • wymienia podstawowe zastosowania tlenku węgla(IV); • omawia podstawowe właściwości wodoru; • wymienia praktyczne zastosowania wodoru; • wymienia źródła zanieczyszczeń powietrza; • wyjaśnia skutki zanieczyszczeń powietrza dla przyrody i człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje podstawowe zastosowania praktyczne kilku wybranych tlenków; • proponuje sposób otrzymywania tlenków na drodze spalania; • ustala wzór tlenkowy na podstawie wzorów; • ustala wzory sumaryczne tlenków na podstawie nazwy; • oblicza masę cząsteczkową wybranych tlenków; • uzupełnia współczynniki stechiometryczne w równaniach reakcji otrzymywania tlenków na drodze utleniania pierwiastków; • omawia właściwości azotu; • wyjaśnia znaczenie azotu dla organizmów; • wymienia źródła tlenku węgla(IV); • wyjaśnia znaczenie tlenku węgla(IV) dla organizmów; • przeprowadza identyfikację tlenku węgla(IV) przy użyciu wody wapiennej; • wie, jaka właściwość tlenku węgla(IV) zdecydowała o jego zastosowaniu; • omawia właściwości wodoru; • bezpiecznie obchodzi się z substancjami i mieszaninami; • podaje, jak właściwości wodoru zdecydowały o jego zastosowaniu; • podaje przyczyny skutki smogu; • wyjaśnia powstawanie efektu cieplarnianego i 	<ul style="list-style-type: none"> skupienia, barwę, zapach, rozpuszczalność w wodzie); • otrzymuje tlenki w wyniku spalania, np. tlenek węgla(IV); • ustala wzory tlenkowe na podstawie modeli i odwrotnie; • zapisuje równania reakcji otrzymywania kilku tlenków; • odróżnia na podstawie opisu słownego reakcję egzotermiczną od reakcji endotermicznej; • tłumaczy, na czym polega obieg azotu w przyrodzie; • omawia właściwości i zastosowanie gazów szlachetnych; • tłumaczy na schemacie obieg tlenku węgla(IV) w przyrodzie; • przeprowadza i opisuje doświadczenie otrzymywania tlenku węgla(IV) w warunkach laboratoryjnych; • bada doświadczalnie właściwości fizyczne tlenku węgla(IV); uzasadnia konieczność wyposażenia pojazdów i budynków użyteczności publicznej w gaśnice pianowe lub proszkowe; • otrzymuje wodor w reakcji octu z wiórkami magnezowymi; • opisuje doświadczenie, za pomocą którego można zbadać właściwości wybuchowe mieszaniny wodoru i powietrza; • podaje znaczenie warstwy ozonowej dla życia na Ziemi; 	<ul style="list-style-type: none"> atmosferycznych i właściwości powietrza: wykrywanie powietrza w „pustym” naczyniu, badanie składu powietrza, badanie udziału powietrza w paleniu się świecy; • otrzymuje pod nadzorem nauczyciela tlen podczas reakcji termicznego rozkładu manganianu(VII) potasu; • wie, kiedy reakcję łączenia się tlenu z innymi pierwiastkami nazywa się spalaniem; • przedstawia podział tlenków na tlenki metali i tlenki niemetalii oraz podaje przykłady takich tlenków; • podaje skład jąder atomowych i rozmieszczenie elektronów na poszczególnych powłokach dla czterech helowców (He, Ne, Ar, Kr); • wyjaśnia, dlaczego wzrost zawartości tlenku węgla(IV) w atmosferze jest niekorzystny; • uzasadnia, przedstawiając odpowiednie obliczenia, kiedy istnieje zagrożenie zdrowia i życia ludzi przebywających w niewietrzonych pomieszczeniach; • wyjaśnia, jak może dojść do wybuchu mieszanin wybuchowych, jakie są jego skutki i jak przed wybuchem można się zabezpieczyć; • porównuje gęstość wodoru z gęstością powietrza; • przeprowadza doświadczenie udowadniające, 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje kilka nadtlenków; • doświadcza i sprawdza wpływ azotu na wzrost i rozwój roślin; • rozumie naturę biochemiczną cyklu azotu w przyrodzie; • wyjaśnia, czym spowodowana jest mała aktywność chemiczna helowców; • rozumie i opisuje proces fotosyntezy; • zna fakty dotyczące badań nad wodorem; • podejmuje się zorganizowania akcji o charakterze ekologicznym.
---	--	---	---	--

	<p>konsekwencje jego wzrostu na życie mieszkańców Ziemi;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymieni przyczyny i skutki dziury ozonowej.	<ul style="list-style-type: none"> • sprawdza eksperymentalnie, jaki jest wpływ zanieczyszczeń gazowych na rozwój roślin; • bada stopień zapylenia powietrza w swojej okolicy.	<p>że dwutlenek węgla jest gazem cieplarnianym;</p> <ul style="list-style-type: none"> • proponuje działania mające na celu ochronę powietrza przed zanieczyszczeniami.	
--	--	---	--	--

Dział 5. WODA I ROZTWORY WODNE

Wymagania ocenę				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzajewód; wie, jaką funkcję pełni wodawbudowieorganizmów; podajeprzykłady roztworów i zawiesin spotykanych w życiu codziennym; wymienia czynniki przyśpieszającerozpuszczanie ciałstałych; wie,cotojeststężenie procentowe roztworu; znawzór nastężenie procentowe roztworu; wskazujeznaneżycia codziennego przykłady roztworów o określonych stężeniach procentowych; wie, co to jest rozcieńczanieroztworu; wie,cotojestzateżanie roztworu; podaje źródła zanieczyszczeńwody; znapodstawoweskutki zanieczyszczeń wód. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> tłumaczyobiegwodyw przyrodzie; tłumaczy znaczenie wody wfunkcjonowaniuorganizmów; wyjaśniaznaczenie wody w gospodarce człowieka; podaje,naczym polega proces rozpuszczania się substancji w wodzie; bada rozpuszczanie się substancjistałychciekłychw wodzie; bada szybkość rozpuszczaniasięsubstancjiw wodzie; podajeróżnicęmiędzy roztworem nasyconym i nienasyconym; przygotowujeroztwór nasycony; podaje,naczym polega różnica między roztworem rozcieńczonym a stężonym; potrafi stosować wzór na stężenieprocentoweroztworudo prostych obliczeń; przygotowujeroztwory określonym stężeniu procentowym; wie,naczym polega rozcieńczenie roztworu; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia,jakieznaczenie dla przyrody ma nietypowa gęstość wody; wykrywa wodę w produktach pochodzenia roślinnegoiw niektórych minerałach; tłumaczy, jaki wpływ na rozpuszczanie substancjistałych ma polarna budowa wody; wskazuje różnice we właściwościachroztworówi zawiesin; wyjaśnia,naczym polega różnica między roztworem właściwym a roztworem koloidalnym; tłumaczy, co to jest rozpuszczalnośćsubstancji; odczytuje wartość rozpuszczalnościsubstancjiz wykresu rozpuszczalności; oblicza stężenie procentowe roztworu, znając masęsubstancjirozpuszczoneji rozpuszczalnika (lub roztworu); obliczamasęsubstancji rozpuszczonej w określonej masie roztworu o znanym stężeniu procentowym; oblicza masę rozpuszczalnikapotrzebna do 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnia potrzebę oszczędnegogospodarowania wodą i proponuje sposoby oszczędzania; oblicza procentową zawartośćwodyw produktach spożywczych na podstawie przeprowadzonychsamodzielnie badań; wyjaśnia,cotojest emulsja; otrzymuje emulsję i podaje przykładyemulsjispotykanychw życiu codziennym; wyjaśnia,cotojestkoloid; podaje przykłady roztworówkoloidalnych spotykanychwżyciu codziennym; korzystajączwykresu rozpuszczalności, oblicza rozpuszczalnośćsubstancjiw określonej masie wody; wyjaśnia,odczegozależy rozpuszczalnośćgazóww wodzie; omawiaznaczenie rozpuszczaniasięgazóww wodzie dla organizmów; oblicza stężenie procentoweroztworu,znając masęlubobjętośćigęstość 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia,cotojestmgłai piana; tłumaczyefektTyndalla; prezentujeswojepoglądy natematekologiiwódwPolsce i na świecie; znairozumiedefinicję stężenia molowego; wykonujeprosteobliczenia związanezstężeniemmolowym roztworów.; stosuje zdobyte wiadomościwsytuacjach problemowych.

	<ul style="list-style-type: none"> • podajesposobyzależania roztworów; • tłumaczy, wjakisposób można poznać, że woda jest zanieczyszczona.	<p>przygotowaniaroztworu określonym stężeniu procentowym;</p> <ul style="list-style-type: none"> • oblicza, ile wodynależy dodaćdodanegoroztworu celu rozcieńczenia go do wymaganego stężenia procentowego;	<p>substancjirozpuszczonejmasę rozpuszczalnika(lubroztworu);</p> <ul style="list-style-type: none"> • obliczamasęlubobjętość substancji rozpuszczonej w określonejmasielubobjętości roztworu o znanym stężeniu procentowym;	
--	---	--	--	--

Chemia Nowej Ery - KLASA VIII

SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY

opracowane dla uczniów uczących się w podręczniku Chemia Nowej Ery

Program nauczania chemii w szkole podstawowej kl. 7-8 (aut. programu: T. Kulawik, M. Litwin), wyd. Nowa Era

Dział 6. WODOROTLENKIA ZASADY

Wymagania na ocenę				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> definiuje wskaźnik; wyjaśnia pojęcie: wodorotlenek; wskazuje metale aktywne i mniej aktywne; wymienia dwie metody otrzymywania wodorotlenków; stosuje zasady bezpiecznego obchodzenia się z szkodliwymi zasadami (ługami); wymienia przykłady zastosowania wodorotlenków sodu i potasu; definiuje zasadę na podstawie dysocjacji elektrolitycznej (jonowej).	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje wskaźników; podaje przykłady tlenków metali reagujących z wodą; pisze ogólny wzór wodorotlenku oraz wzory wodorotlenków wybranych metali; nazywa wodorotlenki na podstawie wzoru; pisze równania reakcji tlenków metali z wodą; pisze równania reakcji metali z wodą; podaje zasady bezpiecznego obchodzenia się z aktywnymi metalami i zachowuje ostrożność w pracy z nimi; opisuje właściwości wodorotlenków sodu, potasu, wapnia i magnezu;	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> sprawdza doświadczalnie działanie wodorotlenków metali; zna zabarwienie wskaźników w wodzie i zasady; sprawdza doświadczalnie działanie wody na metale; bada właściwości wybranych wodorotlenków; interpretuje przewodzenie prądu elektrycznego przez zasady; pisze równania dysocjacji elektrolitycznej (jonowej) przykładowych zasad; pisze ogólny wzór dysocjacji elektrolitycznej (jonowej) zasad.	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> przedstawia za pomocą modelu przebieg reakcji tlenków metali z wodą; potrafi zidentyfikować produkty reakcji aktywnych metali z wodą; tłumaczy, w jakich postaciach można spotkać wodorotlenek wapnia i jakie on ma zastosowanie; przedstawia za pomocą modelu przebieg dysocjacji elektrolitycznej (jonowej) przykładowych zasad.	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> na kilka wskaźników służących do identyfikacji wodorotlenków; opisuje, jak zmienia się charakter chemiczny tlenków metali wraz ze wzrostem liczby atomowej metalu; opisuje właściwości alkaliów; podaje przykłady wodorotlenków metali ciężkich; rozwiązuje zadania problemowe związane z tematyką wodorotlenków i zasad.

- tłumaczy dysocjację elektrolityczną(jonową)zasad;
- tłumaczy, czym różni się wodorotlenek od zasad.

Dział 7. KWASY

Wymagania na ocenę				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady tlenków niemetalu reagujących z wodą; • zna wzory sumaryczne trzech znanych kwasów; • podaje definicje kwasów jako związków chemicznych zbudowanych z atomu (atomów) wodoru i reszty kwasowej; • podaje przykłady kwasów beztlenowych: chlorowodorowego i siarkowodorowego; • zapisuje wzory sumaryczne znanych kwasów beztlenowych; • zna nazwę zwyczajową kwasu chlorowodorowego; • zna zagrożenia wynikające z właściwości niektórych kwasów; • wymienia właściwości wybranych kwasów; • podaje przykłady zastosowań wybranych kwasów; • wie, co to jest skala pH; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje kwas jako produkty reakcji tlenków kwasowych z wodą; • nazywa kwas tlenowy na podstawie ich wzoru; • zapisuje równania reakcji otrzymywania trzech dowolnych kwasów tlenowych w reakcji odpowiednich tlenków kwasowych z wodą; • wskazuje we wzorze kwasu resztę kwasową oraz ustala jej wartościowość; • zapisuje wzory strukturalne znanych kwasów; • zapisuje wzory sumaryczne, strukturalne kwasów beztlenowych oraz podaje nazwy tych kwasów; • zapisuje równania otrzymywania kwasów beztlenowych; • wymienia właściwości wybranych kwasów; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisuje równania reakcji otrzymywania pięciu kwasów (siarkowego(IV), siarkowego(VI), fosforowego(V), azotowego(V) i węglowego w reakcji odpowiednich tlenków kwasowych z wodą; • podaje, jakie barwy przyjmują wskaźniki w roztworach kwasów; • rysuje modele cząsteczek znanych kwasów (lub wykonuje ich modele przestrzenne); • ustala wzory kwasów (sumaryczne i strukturalne) na podstawie ich modeli; • zna trujące właściwości chlorowodoru, siarkowodoru otrzymanych (w wyniku ich rozpuszczenia w wodzie) kwasów; • sprawdza doświadczenia zachowanie się wskaźników w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przeprowadza pod kontrolą nauczyciela reakcje wody z tlenkami kwasowymi: tlenkiem siarki(IV), tlenkiem fosforu(V), tlenkiem węgla(IV); • oblicza na podstawie wzoru sumarycznego kwasu wartościowość niemetalu, od którego kwas bierze nazwę; • tworzy modele kwasów beztlenowych; • wyjaśnia metody otrzymywania kwasów beztlenowych; • układa wzory kwasów z podanych jonów; • przedstawia za pomocą modeli przebieg dysocjacji elektrolitycznej (jonowej) wybranego kwasu; • opisuje wspólne właściwości znanych kwasów; • rozumie podział kwasów na kwasy nieorganiczne (mineralne) i kwasy organiczne; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma kilka wskaźników służących do identyfikacji kwasów; • zna wzory i nazwy niektórych kwasów tlenowych i beztlenowych niż poznanych na lekcjach; • wie, jakie są właściwości tych kwasów; • zna zastosowanie większości kwasów mineralnych; • przedstawia metody przemysłowe otrzymywania znanych kwasów; • może zaproponować doświadczenia mające na celu opracowanie własnej skali odczynu roztworu; • może opisać doświadczenia w sytuacjach problemowych.

<ul style="list-style-type: none"> • rozumie pojęcie: kwaśne opady; • wymienia skutki kwaśnych opadów. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasady bezpiecznej pracy z kwasami, zwłaszcza żęzonymi; • zachowuje ostrożność pracy z kwasami; • zapisuje równania dysocjacji elektrolitycznej (jonowej) poznanych kwasów; • definiuje kwas na podstawie dysocjacji elektrolitycznej (jonowej); • wskazuje, gdzie występują w produktach spożywczych i środkach czystości w swoim domu; • rozumie potrzebę spożywania naturalnych produktów zawierających kwasy o właściwościach zdrowotnych (kwasy: jabłkowy, mlekowy i askorbinowy); • wie, jakie wartości pH oznaczają, że roztwór ma odczyn kwasowy, obojętny lub zasadowy; • wyjaśnia pochodzenie kwaśnych opadów; • wie, w jaki sposób można zapobiegać kwaśnym opadom; • bada odczyn opadów w swojej okolicy. 	<p>rozcieńczonym roztworem kwasu solnego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i stosuje zasady bezpiecznej pracy z kwasami: solnym i siarkowodorowym; • bada pod kontrolą nauczyciela niektóre właściwości wybranego kwasu; • bada działanie kwasu siarkowego (VI) na żelazo; • bada przewodzenie prądu elektrycznego przez roztwory wybranych kwasów; • wymienia nazwy zwyczajowe kilku kwasów organicznych, które może znaleźć w kuchni w domowej apteczce; • bada zachowanie się wskaźników w roztworach kwasów w jego otoczeniu; • bada odczyn (lub określa pH) różnych substancji stosowanych w życiu codziennym; • omawia, czym różni się od siebie formy kwaśnych opadów: sucha i mokra; • bada oddziaływanie kwaśnych opadów na rośliny. 	<ul style="list-style-type: none"> • sporządza listę produktów spożywczych będących naturalnym źródłem witaminy C; • wyjaśnia, co oznacza pojęcie: odczyn roztworu; • tłumaczy sens i zastosowanie skali pH; • przygotowuje raport z badań odczynu opadów w swojej okolicy; • proponuje działania zmierzające do ograniczenia kwaśnych opadów. 	
--	---	--	---	--

Dział 8. SOLE

Wymagania ocenę				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje sól; podaje budowę soli; wie, jak tworzą się nazwy soli; wie, że sole występują w postaci kryształów; wie, co to jest reakcja zobojętniania; wie, że produkty reakcji kwasu z zasadą to sól; podaje definicję dysocjacji elektrolitycznej (jonowej); wie, że niektóre sole dobrze, słabo i trudno rozpuszczalne w wodzie; podaje przykłady soli obecnych i przydatnych w codziennym życiu (w kuchni i łaźni); wie, w jakim celu stosuje się sole jako nawozy mineralne; znajduje wzór sumaryczny soli. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przeprowadza pod nadzorem nauczyciela reakcję zobojętniania kwasu z zasadą w obecności wskaźnika; przeprowadza reakcję otrzymywania soli w reakcji kwasu z zasadą; podaje nazwę soli, znając jej wzór; przeprowadza reakcję kwasu z metalem; przeprowadza reakcję metalu z niemetalem; wie, jak przebiega dysocjacja elektrolityczna (jonowa) soli; podaje nazwy jonów powstałych w wyniku dysocjacji elektrolitycznej (jonowej) soli; pisze w formie cząsteczkowej równania reakcji otrzymywania soli wybranymi metodami; sprawdza doświadczalnie, czy sole są rozpuszczalne w wodzie; korzysta z tabeli rozpuszczalności soli i wskazuje sole dobrze, słabo i trudno rozpuszczalne w wodzie; pisze w formie cząsteczkowej równania reakcji soli z kwasami oraz soli z zasadami; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przeprowadza reakcję tlenków zasadowych z kwasami; przeprowadza reakcję tlenków kwasowych z zasadami; przeprowadza reakcję tlenków kwasowych z tlenkami zasadowymi; ustala wzór soli na podstawie nazwy i odwrotnie; przeprowadza w obecności nauczyciela reakcje tlenków zasadowych z kwasami, tlenków kwasowych z zasadami oraz tlenków kwasowych z tlenkami zasadowymi; przeprowadza w obecności nauczyciela reakcję metalu z kwasami; bada, czy woda prowadzi prąd; pisze równania dysocjacji elektrolitycznej (jonowej) soli; pisze w sposób jonowy i jonowy skrócony oraz odczytuje równania reakcji otrzymywania soli wybranymi metodami; ustala na podstawie tabeli rozpuszczalności wzór sumaryczny soli dobrze, słabo i trudno rozpuszczalnych w wodzie; przeprowadza reakcję strącania; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> planuje doświadczalne otrzymanie soli z wybranych substratów; przewiduje wynik doświadczenia; zapisuje ogólny wzór soli; przewiduje wyniki doświadczeń (reakcji tlenku zasadowego z kwasem, tlenku kwasowego z zasadą, tlenku kwasowego z tlenkiem zasadowym); weryfikuje założone hipotezy otrzymanie soli wybraną metodą; interpretuje równania dysocjacji elektrolitycznej (jonowej) soli; interpretuje równania reakcji otrzymywania soli wybranymi metodami zapisane w formie cząsteczkowej, jonowej i jonowej w sposób skrócony; opisuje przebieg reakcji strącania; doświadczalnie wytrąca sól z roztworu wodnego, dobierając odpowiednie substraty; wyjaśnia, w jakich warunkach zachodzi reakcja soli z kwasami i zasadami; tłumaczy, na czym polega reakcja kwasów z węglanami i identyfikuje produkt tej reakcji; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje z różnych źródeł informacje dotyczące soli, nie tylko tych wskazanych przez nauczyciela; formułuje problemy i dokonuje analizy/syntezy nowych zjawisk dotyczących soli; nie rozumie pojęcia miareczkowania; nie zna wzorów sumarycznych soli; nie wie, jak wyodrębnić sole z roztworu; nie wie, jak wyodrębnić sole z roztworu; F nie wie, na czym polega powlekanie galwaniczne; nie wie, jak stosować zdobytą wiadomość w sytuacjach problemowych.

	<ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy soli obecnych w organizmie człowieka; • podaje wzory i nazwy soli obecnych w przyrodzie w życiu codziennym; • rozumie pojęcia: gips, gips palony. 	<ul style="list-style-type: none"> • pisze równanie reakcji strącania w formie cząstkowej i jonowej; • podaje wzory i właściwości wapna palonego i gaszonego; • doświadcza i nie wykrywa węglany w produktach pochodzenia zwierzęcego (muszlach i kościach zwierzęcych); • omawia rolę soli w organizmach; • podaje przykłady zastosowania soli do wytwarzania produktów codziennego użytku. • podaje wzór i właściwości gipsu i gipsu palonego; • doświadcza i nie wykrywa węglany w produktach pochodzenia zwierzęcego (muszlach i kościach zwierzęcych); • omawia rolę soli w organizmach; • podaje przykłady zastosowania soli do wytwarzania produktów codziennego użytku. 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy rolę mikro- i makroelementów (pierwiastków biogennych); • wyjaśnia rolę nawozów mineralnych; • wyjaśnia różnicę w procesie twardnienia zaprawy wapiennej gipsowej; • podaje skutki nadużywania nawozów mineralnych. 	
--	--	--	---	--

Dział 9. WĘGLOWODORY

Wymagania ocenę				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozumie pojęcia: chemia nieorganiczna, chemia organ.; wie, w jakich postaciach występuje węgiel w przyrodzie; pisze wzory sumaryczne, zna nazwy czterech początkowych węglowodorów nasyconych; zna pojęcie: szereg homologiczny; zna ogólny wzór alkanów; wie, jakie niebezpieczeństwo stwarza brak wystarczającej ilości powietrza podczas spalania węglowodorów nasyconych; wskazuje źródło występowania etenu w przyrodzie; pisze wzór sumaryczny etenu; zna zastosowanie etenu; pisze ogólny wzór alkenów i zna zasady ich nazewnictwa; podaje przykłady przedmiotów wykonanych polietylenu; pisze ogólny wzór alkinów i zna zasady ich nazewnictwa; pisze wzór sumaryczny etynu (acetylenu); 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia odmianny pierwiastkowe węgla; wyjaśnia, które związki chemiczne nazywa się związkami organicznymi; pisze wzory strukturalne i półstrukturalne dziesięciu początkowych węglowodorów nasyconych; wyjaśnia pojęcie: szereg homologiczny; tłumaczy, jakie niebezpieczeństwo stwarza brak wystarczającej ilości powietrza podczas spalania węglowodorów nasyconych; opisuje właściwości fizyczne etenu; podaje przykłady przedmiotów wykonanych z tworzyw sztucznych; badawłaściwości chemiczne etenu; opisuje właściwości fizyczne acetylenu; zna pochodzenie ropy naftowej i gazu ziemnego; wyjaśnia zasady obchodzenia się z cieczami i twardo palnymi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pochodzenie węgla kopalnych; podaje przykład doświadczenia wykazującego obecność węgla w związkach organicznych; pisze równanie reakcji spalania węglowodorów nasyconych przy pełnym i ograniczonym dostępie tlenu; buduje model cząsteczki i pisze wzór sumaryczny i strukturalny etenu; pisze równania reakcji spalania alkenów oraz reakcji przyłączania wodoru i bromu; wyjaśnia, na czym polega reakcja polimeryzacji; uzasadnia potrzebę zagospodarowania odpadów tworzyw sztucznych; buduje model cząsteczki oraz pisze wzór sumaryczny i strukturalny etynu; opisuje metodę otrzymywania acetylen z karbidu; pisze równania reakcji spalania alkinów oraz reakcji przyłączania wodoru i bromu; zna właściwości gazu ziemnego i ropy naftowej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, dlaczego węgiel tworzy dużo związków chem.; wyjaśnia, w jaki sposób właściwości fizyczne alkanów zależą od liczby atomów węgla w ich cząsteczkach; badawłaściwości chemiczne alkanów; uzasadnia nazwę: węglowodory nasycone; podaje przykład doświadczenia, w którym można w warunkach laboratoryjnych otrzymać etylen; wykazuje różnice we właściwościach węglowodorów nasyconych i nienasyconych; zapisuje przebieg reakcji polimeryzacji na przykładzie tworzenia się polietylenu; omawia znaczenie tworzyw sztucznych dla gospodarki; badawłaściwości chemiczne etynu; wskazuje podobieństwo we właściwościach alkenów i alkinów; wyjaśnia rolę ropy naftowej i gazu ziemnego w współczesnym świecie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, co oznacza, że atom węgla jest tetraedryczny; rozumie i wyjaśnia pojęcie izomerii; zna wzory sumaryczne i nazwy alkanów i liczbę atomów węgla 11–15; zna najważniejsze polimery, np. polichlorek winylu i polipropylen; wie, co to są cykloalkany i węglowodory aromatyczne; potrafi opisać sytuacje problemowe.

<ul style="list-style-type: none"> • znazastosowanie acetyleny; • wskazuje źródła występowaniawęglowodoróww przyrodzie. 				
---	--	--	--	--

Dział10. POCHODNE WĘGLOWODORÓW

Wymagania ocenę				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzodobrą	celującą
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiujealkoholipodaje ogólny wzór alkoholi jednowodorotlenowych; • wymienia właściwości alkoholumetylowegoialkoholu etylowego; • zapisujewzórgrupy karboksylowej; • wymieniawłaściwości kwasów tłuszczowych; • wie,żesolekwasów tłuszczowych to mydła; • definiujeesterjako produkt reakcji kwasu z alkoholem; • znawzórgrupyaminowej; • wie,cotosąaminyi aminokwasy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • piszewzorysumarycznei strukturalne alkoholi o krótkich łańcuchach; • wyjaśniapojęcia:grupa karboksylowa i kwas karboksylowy; • pisze wzory i omawia właściwościkwasuoctowegoi kwasu mrówkowego; • podaje przykłady nasyconychinienasyconych kwasów tłuszczowych • prawidłowonazywasole kwasów karboksylowych; • wie,cotojesttwardość wody; • wie,jakągrupęfunkcyjną mają estry; • znabudowęcząsteczki aminy (na przykładzie metyloaminy); • opisujebudowęcząsteczki aminokwasu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśniapojęcie:grupa funkcyjna; • omawia właściwości alkoholumetylowegoialkoholu etylowego; • piszerównaniareakcji spalania alkoholi; • omawiatrującedziałanie alkoholu metylowego i szkodliwe działanie alkoholu etylowego na organizm człowieka; • omawiawłaściwości kwasu octowego i kwasu mrówkowego; • pisze równania reakcji spalaniairównaniadysocjacji elektrolitycznej (jonowej) kwasów: mrówkowego i octowego; • pisze równania reakcji spalaniaikwasówtłuszczowych; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśniaprocesfermentacji • podajeprzykładyalkoholi wielowodorotlenowych – glicerolu (gliceryny, propanotriolu) oraz glikolu etylenowego(etanodiolu)F; • piszewzorysumarycznei strukturalne alkoholi wielowodorotlenowych; • omawiawłaściwościfizyczne alkoholiwielowodorotlenowych i podaje przykłady ich zastosowania; • bada właściwości rozcieńczonego roztworukwasuoctowego; • pisze w formie cząsteczkowej równania reakcji kwasów karboksylowych(mrówkowegoi octowego) z metalami, tlenkami metali i z zasadami; • wyprowadzaogólnywzór kwasów karboksylowych; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nawzoryinazwywybranych fluorowcopochodnych; • naizomeryalkoholi; • nawzoryinnychkwasów,np. wzór kwasu szczawiowego. • isze wzory i równania reakcji otrzymywaniadowolnychestrów (w tym wosków i tłuszczów); • podaje przykłady peptydówwystępującychw przyrodzie; • stosuje zdobyte wiadomościwsytuacjach problemowych.

		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym różni się tłuszczone kwasy nasycone od nienasyconych; • pisze równania reakcji kwasu oleinowego z wodorem i bromem; • pisze równanie reakcji otrzymywania stearynianu sodu; • omawia zastosowanie soli kwasów karboksylowych; • wskazuje występowanie estrów; • pisze wzory, równania reakcji otrzymywania i stosuje poprawne nazewnictwo estrów; • omawia właściwości fizyczne estrów; • wymienia przykłady zastosowania wybranych estrów; • zna i opisuje właściwości metylaminy; • opisuje właściwości glicyny. 	<ul style="list-style-type: none"> • bada właściwości kwasów tłuszczowych; • omawia warunki reakcji kwasów tłuszczowych z wodorotlenkami i pisze równania tych reakcji; • omawia przyczyny skutki twardości wody; • opisuje doświadczenie otrzymywania estrów w warunkach pracowni szkolnej; • pisze równania reakcji hydrolizy estrów; • doświadcza i bada właściwości glicyny; • wyjaśnia, w jaki sposób obecność grup funkcyjnych wpływa na właściwości związków; • wyjaśnia, na czym polega wiązanie peptydowe. 	
--	--	--	---	--

Dział 11. SUBSTANCJE OZNACZENIUBIOLOGICZNYM

Wymagania na ocenę				
dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • definiuje tłuszcze; • podaje przykłady występowania tłuszczów w przyrodzie; 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • omawia pochodzenie tłuszczów i ich właściwości fizyczne; • odróżnia tłuszcze roślinne od zwierzęcych oraz stałe od ciekłych; 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • pisze wzór cząsteczki tłuszczu i omawia jego budowę; • wyjaśnia, na czym polega próba akroleinowa; 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje doświadczalnie nienasycony charakter oleju roślinnego; • tłumaczy proces utwardzania tłuszczów; 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wie, co to jest glikogen; • zna i narysowuje reakcje charakterystyczne, np. próbę Tollensa dla glukozy;

<ul style="list-style-type: none"> • wie, że aminokwasy są podstawowymi jednostkami budulcowymi białek; • podajeskład pierwiastkowy białek; • wie, że białko można wykryć za pomocą reakcji charakterystycznych (rozpoznawczych); <ul style="list-style-type: none"> • znawzór glukozy; • wyjaśnia, z jakich surowców roślinnych otrzymuje się sacharozę; • znawzór sumaryczny skrobi; • znawzór celulozy; • wymienia właściwości celulozy; • wymienia rośliny będące źródłem pozyskiwania włókien celulozowych; • wskazuje zastosowania włókien celulozowych; • omawia pochodzenie włókien białkowych i ich zastosowanie; • wie, co są stosowane dodatki do żywności; • wymienia co najmniej trzy przykłady substancji uzależniających; • wskazuje miejsce występowania substancji uzależniających. 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, jak odróżnić tłuszcz od oleju mineralnego; • omawia rolę białek w budowaniu organizmów; • omawia właściwości fizyczne białek; • omawia reakcję ksantoproteinową i biuretową jak reakcje charakterystyczne dla białek; • pisze równanie reakcji otrzymywania glukozy w procesie fotosyntezy; • wyjaśnia pojęcia: cukier i węglowodany; • pisze wzór sumaryczny sacharozy; • omawia występowanie i rolę skrobi w organizmach roślinnych; • pisze wzór sumaryczny skrobi i celulozy; • omawia rolę celulozy w organizmach roślinnych; • wyjaśnia budowę cząsteczki celulozy; • omawia wady i zalety włókien celulozowych; • omawia wady i zalety białkowych; • wymienia sposoby konserwowania żywności; • podaje przykłady środków konserwujących żywność; 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy pojęcie: reakcja charakterystyczna (rozpoznawcza); <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę tłuszczów w żywieniu; • wyjaśnia rolę aminokwasów w budowaniu białka; • wyjaśnia pojęcia: koagulacja i denaturacja białka; • bada właściwości glukozy; • pisze równanie reakcji spalania glukozy i omawia znaczenie tego procesu w życiu organizmów; • bada właściwości sacharozy; • pisze równanie hydrolizy sacharozy i omawia znaczenie tej reakcji dla organizmów; • omawia rolę błonnikową odżywianiu; • wymienia zastosowania celulozy; • tłumaczy wady i zalety włókien na podstawie ich składu chemicznego; • analizuje etykiety artykułów spożywczych i wskazuje zawarte w nich barwniki, przeciwutleniacze, środki zapachowe, zagęszczające konserwujące; • wie, jak jest pierwsza litera oznaczeń barwników, przeciwutleniaczy, środków zagęszczających i konserwantów; 	<ul style="list-style-type: none"> • doświadcza i sprawdza skład pierwiastkowy białek; • wyjaśnia przemiany, jakim ulega spożyte białko w organizmach; • bada działanie temperatury i różnych substancji na białka; • wykrywa białko w produktach spożywczych, stosując reakcje charakterystyczne (ksantoproteinową i biuretową); • wykrywa glukozę w owocach i warzywach, stosując reakcję charakterystyczną (rozpoznawczą) – próbę Trommera; • bada właściwości skrobi; • przeprowadza reakcję charakterystyczną (rozpoznawczą) skrobi i wykrywa skrobię w produktach spożywczych; • proponuje doświadczenie pozwalające zbadać właściwości celulozy; • porównuje właściwości skrobi i celulozy; • identyfikuje włókna celulozowe; • identyfikuje włókna białkowe; • wyjaśnia potrzebę oszczędnego gospodarowania papierem; • tłumaczy, w jaki sposób niektóre substancje wpływają na organizm człowieka i co powoduje, że człowiek sięga po nie kolejny raz. 	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi wyjaśnić, co to jest struktura pierwszorzędowa i drugorzędowa (trzeciorzędowa) białek; • zna przykłady włókien sztucznych, wie, jak mają budowę; • stosuje zdobyte wiadomości w sytuacjach problemowych.
---	--	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykładowe barwniki stosowane w przemyśle spożywczym; • podaje przykłady substancji zapachowych stosowanych w produkcji żywności; • podaje przykłady środków zagęszczających i ich oznaczenia, wymienia produkty spożywcze, w których są stosowane; • wymienia podstawowe skutki użycia substancji uzależniających; • znaczy przyczyny, dla których ludzie sięgają po substancje uzależniające.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia kilka przykładów substancji uzależniających, wskazujących miejsce występowania i skutki po zażyciu; • wymienia kilka przykładów substancji uzależniających, wskazujących miejsce występowania i skutki po zażyciu; • znaczy społeczne, kulturowe i psychologiczne źródła sięgania po środki uzależniające.		
--	---	---	--	--